

MAYO – AGOSTO 2004

numero 331

issn 0048 5489

PROGRESO

Progreso fondesis da Profesoro Louis Couturat *Collège de France* en 1908. Ol konsakresas a la propago, a la libera diskuto ed a la konstanta perfektigo di la Linguo Internaciona. *Progreso* editesas kom la oficala organo di la ***Uniono por la Linguo Internaciona, Ido.***

MEMBRO - KONTRIBUTI

Progreso aparas trifoye en la yaro e tote en Ido. Pri la redakto, responsas Hans Stuijbergen e Ronald Bijtenhoorn.

Redakterio-adreso: Carel van Manderstraat 1
1964 RS Heemskerk
Nederlando

E-posto-adreso: progresoredakterio@hotmail.com

Voluntez sendar a lu artikli, tradukuri, e movemental informi, prefere per e-posto.

Siorino Marion Kasper agas kom kasero dil Uniono e responsas pri la recevo e kontado dil abon-pagi. Membro-kontributo yarala, od abono a *Progreso* sen membreso dil Uniono, € 15,- (€ 5,- por landi asteriskizita*), pagenda a Landal Reprezentero o direte a:

Uniono por la Linguo Internaciona

Hauptstrasse 38
88709 Hagnau, Germania

Abon-pagi povas esar pagata aden la konto di *ULI*:

- En Germania:
Hagnauer Volksbank, 50899004
- En Euro-zono:
IBAN: DE 78690912000050899004
"Swift"-kodexo o "BIC" GENO DE 61 HAG
- Exter l' Euro-zono; exter Europa
bank-kodexo 69091200; konto 50899004

Preci di membreso di ULI od abono ye *Progreso* es € 5,- por la sequanta landi: Aljeria, Arjentinia, Brazilia, Chili, Chinia, Gambia, Iran, Polonia, Rusia, Sri Lanka e Venezuela. Anke existas la posibleso pagar per ne-uzita nacionala posto-marki.

La membri ed ofici di la Direktanta Komitato dil Uniono por la Linguo Internaciona (2004-2008)

Prezidanto:	Hans Stuijbergen (Nederland)
Sekretario:	Ronald Bijtenhoorn (Nederland)
Kasisto:	Marion Kasper (Germania)
Sekretario di Linguala Questioni:	Robert C. Carnaghan (Britania)
Membri di la DK:	Günter Anton (Germania)
	Don Gasper (Chinia)
	Frans Kasper (Germania)
	Loic Landais (Francia)
	Martin Lavallée (Kanada)
	Alfred Neussner (Germania)
	Richard Stevenson (Nova Zelando)
	Fernando Tejón (Hispania)
	David Weston (Britania)

Honoruma Prezidanto:	Günter Anton (Germania)
Honoruma Membro di la DK:	Jacques Bol (Belgia)
Honoruma Membro di la DK:	Franz Regnier (Belgia)

Chanji:

- La membri di la DK elektis Ronald Bijtenhoorn kom Sekretario dil Uniono por la Linguo Internaciona, Ido.
- Jean Martignon decidis demisionar kom Membro di la DK e kom Landal Reprezentanto di Francia por PROGRESO.

KONTENAJO

Chagreno e doloro	5
Friedrich Porzenheim	
La Trilobiti	6
tradukita da Richard Stevenson	
Nu, dicez duadek-ed-un kontre vua un-e-duadek	8
Mieke Zijlmans; tradukita da Hans Stuifbergen	
Jornesko somerala - an la lageto parkala	12
Friedrich Porzenheim	
Pro quo ni havas la vorto 'Avanbrakio'?	14
Gonçalo Neves	
Aquo	17
Friedrich Porzenheim	
Problematra vorti en Ido	17
Richard Stevenson	
La Kraso dil tero	20
Arthur Koestler; tradukita da James Chandler	
Un semano en Ukraina	28
Hans Stuifbergen	
La migranto	45
Friedrich Porzenheim	
Landal Reprezenteri	46

Chagreno e doloro

(Du 'amiki fidela')

Ka ni homi havas 'bon amiki',
Fideleg, aminda, amoplena,
Joyozega, gaya e serena,
Quaze por la vivo tre helpem mediki?

Cert, 'amikin' ni hav tre fidela,
Sempre ni da li akompanesas,
Nulatempe ni da li liveness,
Ma la vivon tote ne li igas bela.

Li chagreno e doloro nomesas,
Ica du 'amiki' danjeroza –
Da lia 'amikeso' dizastroza
Preske omnadie forte ni batesas.

Nulatempe ed en nula loko
Nek es gaya la 'amiki', ne joyoza,
Nek serena li esas, nek amoza –
Sempre iter da ni audesas lia voko.

Depresanta pov esar por anmo e mento
La fideleg 'amik-uniono',
Efektigas mala kondiciono
Por la vivo, volas destruktar lua fundamento.

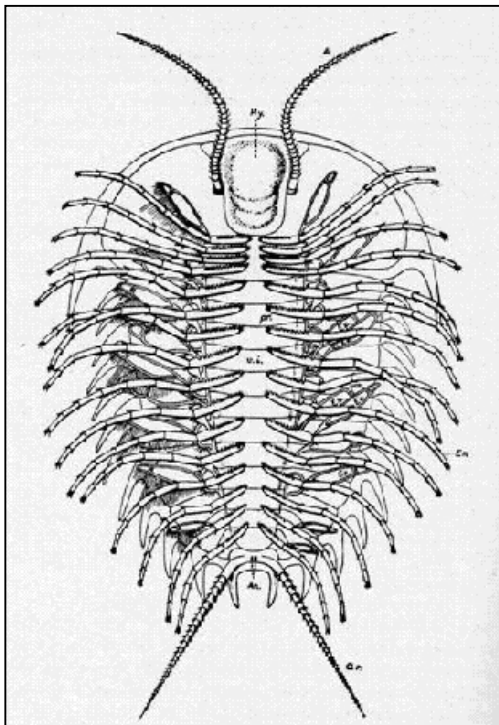
Malgre permananta odiinda minacuro
Nulatempe ni renuncez la viv-joyo,
Ma ni vinkez la 'amiki' per aktiva vivo-joyo –
Do, ni juez sport, muziko, Idolinguo e naturo!

Friedrich Porzenheim

La Trilobiti

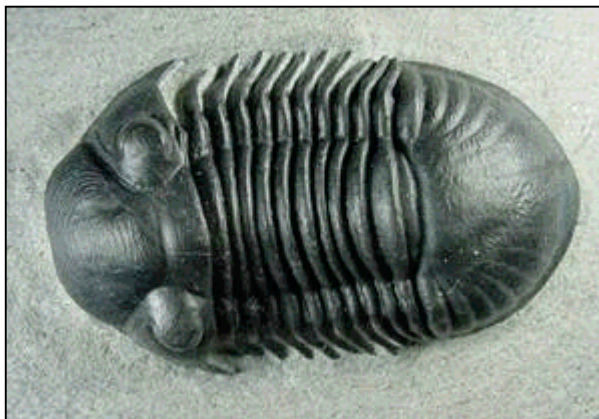
En la Kambrialo Periodo (570 milion yari ante nun), ni remarkus la cirkumajo esar tre stranja. La maro havis multa viv-enti ma la tero esis sterila roki. Ya, la lore subita apero di diversa marala fosili efektigas la pensado ke yen esas pruvo di la Kreado di la Tero. Tamen, moderna esploro montras ke plura viv-enti existis ante ta tempo, ma pro mola korpo li ne facile fosileskis.

La dominacanta animalo en la maro esis la trilobito, e segundolongo lia ovala korpo semblas havar tri loboj, do la nomo. Nuntempe ni savas ke la "loboj" quin ni vidas sinistre e dextre esas gambi, e meze esas la korpo. Konseque on konjektas ke ta frua animalo esas l'ancestro di l'artropodi, l'animalo kun artikala membri quale insekti e homardi.

Quankam fosili hodiesas, la trilobiti aparis cirkum 550 milion yari ante nun e transvivis preske 300 milion yari. Dum ta tempo li havis multa formi e longeso de 1cm a 65cm. La korpo, quale altra artropodi, havis tri precipua regionis, kapo, torako ed abdomino (ma nomizita la *pigidio en trilobiti). Tala regionis ne esas tre evidenta en la trilobiti, ma plu recente, minucioza exploro revelabas la strukturo di la korpo e la gambi (od adjuntaji).

Tre videbla sur la kapo esas du granda okuli qui similesas a la kompozit okuli di la nuna insekti. Singla okulo havas nombroza okuleti (od *omatidii) qui havas lenso por enfokigar lumo adsur certa sentema celuli. Fakte, la nombro di ta *omatidii esis tre variebla, inter 2 e 15 000.

Recenta deskovri montras ke la trilobiti furnis nutraji a multa animali. En la stomako di nekonocata animalo, 510 milion yari ante nun, on trovas fragmenti di la korpo di trilobito. Quale altra artropodi, ol havis harda *exoskeleto por protekteso, ma konseque ol subisis problemo. Kande la korpo di irga artropodo kreskas, l' *exoskeleto esas tro rigida. Vicee, ta animali muas tote lia pelo. La nova pelo esas mola e l'animalo esas tre vundebla da raptanti. Ulte, on kredas ke tempope la mueso di trilobiti ne esis vere perfekta e forsan la posa artropodi esis plu efikanta e la trilobiti eventuale divenis remplasita.

Evidente la rapida adopteso di forta *exoskeleto esis tre sucesanta e fortuneze produktis fosili.

Tamen la trilobiti evidente existis preske irgube en la maro, ma ye la fino di la Permiala Periodo (245 milion yari ante nun), eventis granda extingeso di 96% di viv-enti e la trilobiti desaparís.

R. A. Stevenson.

Citaji: BBC News

Invertebrate Palaeontology (Woods)

Science Desk Reference (Patricia Barnes)

Nu, dicez duadek-ed-un kontre vua un-e-duadek

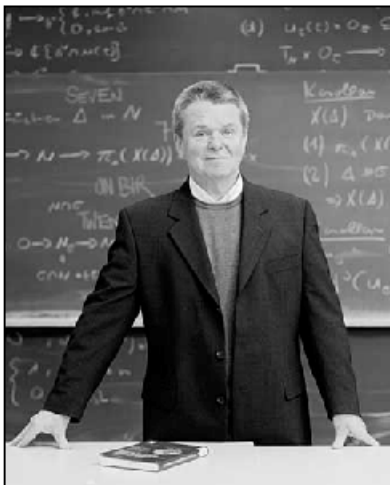
En la maxim multa lingui on dicas “duadek-ed-un”. Ma en, ex-e. la Nederlandana e la Germana to es inversa. To povas esar jenanta dum la kalkulado. Pro to la Germana pledo por invers-igar la nombri.

Da Mieke Zijlmans

Se la Britani pronuncas laute ‘21’, lore li literale dicas: ‘twenty-one’. Che nombri plu kam duadek, en l’ Angla on audas unesme la dekopi e lore sequas l’ unopi. En preske omna (plu kam 5000) lingui qui la mondo es richa, nombri plu kam duadek es pronuncata segun ca Angla ordino.

La Nederlandana es inversa. Ni unesme dicas l’ unopi, e pose sequas la dekopi: ‘un-e-duadek’. Kom parolanti di germanala linguo ni ja facis to multa yarcenti ante ke ni komencis uzar cifri Araba, en 1522; l’ instantly kande klareskis la difero di pronunco.

Tamen nun ankore es poka lingui qui aplikas l' ordino germanala. L' Angla ja abolisis ol depos la dek-e-sisesma yarcento. Ca pronunco-modo ankore ya uzesas en l' Araba, kelka slava lingui, la Dana e la Norvegiana. E komprenende, en la Germana.

dro. Lothar Gerritzen

En Germania, la profesoro di matematiko, dro. Lothar Gerritzen proponas nun anke en la Germana pronuncar la nombri plu kam duadek, inverse: 'eindundzwanzig' do divenas 'zwanzig-eins'.

Ye la simpozio *Das Deutsche Zahlensprechsystem*, organizita ye la 19ma di januaro en la Ruhr-universitato en Bochum, *paedagogi, psikologi, matematikisti ed infanto-psikiatri diskutis pri l' avantaji e konsequaji di tal inversigo.

La Germana konto-modo duktas a problemi, dicas Gerritzen. Kelka infanti opinionas ke la pronunco di nombri inversa es konfundiva, kun konsequajo ke li renkontras problemi dum la (lernado di) kalkulado. Precipue lernanti de ne-Nederlandana origino havas problemi, pro ke la pronunco di lia matralla linguo konkordas kun l' Angla metodo.

Ma anke en la mondo dil adulti la germanala metodo efektigas problemi, segun Gerritzen. Nam, kande persono A mencionalas nombro, persono B devas procedar to. Existas nombroza exempli: dum l' aplikado di telefono-numeri, bankokonti, fakturi, edc., facile existas konfuzeso. Se l' askoltanto, kom konsequajo dil inversa pronunco, chanjas la nombri, to povas kustar multa pekunio. Omna ta mikra sumi adjuntita, es granda sumo e to es mala por l' ekonomio, segun Gerritzen.

Ta motivo on anke povas aplikar ye la Nederlandana. To signifikas ke ni devus dicar 'duadek-ed-un', vice 'un-e-duadek'.

Ka ni profitos de ta inversigo? Ka l' infanti qui uzas l' Angla pronunc-ordino, lernas plu facile matematiko? La Freudenthal-instituto, ligita al Universitato di Utrecht, exploras la docado de matematiko, komencante ye la primara skolo.

Dro. Marja van den Heuvel-Panhujzen specaligis su pri didaktiko di kalkulado e matematiko.

**dro. Marja van den
Heuvel-Panhujzen**

Tale el referas ad internacionale komparebla studiuri quale la Programo por Internacionala Studento-taxo (PIST). Ye ta mondo-listo de matematikala rezulti la Germana studenti ne ecelas. Se la lando serchas la motivo por to, lore la pronunco di nombri es facila peko-kapro.

Van den Heuvel tamen ne kredas ke ta magra Germana rezulto koheras la konto-sistemo. "Nederlando rezultas bone che la sama explori, e ni anke unesme dicas l' uni e pose la deki".

Tamen ne es negebla ke ta pronunc-ordino povas esar influanta, segun Van den Heuvel. Supre ye la PIST-listo trovesas Japonia e Korea. En lia lingui la "dekopa"-konstrukto di la konto-sistemo es plu diafana kam la nia. Literale tradukita li dicas 'un-dek-un' por '11', e 'du-dek-du' por '22'.

"To efektive povas esar plu facila por kalkular", Van den Heuvel supozas. Ma l' influo ye lia rezulti certe anke es ke estaziana infanti heme enorme es stimulita e ke la qualeso di la doceso es tre bona.

L' instituto agnoskas ke Nederlandana problem-infanti efektive kelkafoye eroras pri l' ordino di cifri. Exemple, li skribas '18' se li intencas skribas '81'. Tamen, se on kontrolas la kalkulado ye lia klado, semblas ke certe la sumo devas esar '81', dum notar li semblante es konfundata da la lauta pronunco di la nombri.

La Freudenthal-instituto tamen ne kredas ke ca lernanti pro to, ye balda tempo, kalkulos plu mala. Chanjo di kustumala pronunco do ne es bezonata, segun Van Den Heuvel.

Lothar Gerritzen jemas profunde. Quankam en cirkli universitatala il trovis multa suporto, en Germania il anke experiencis indignita, emocala reakti de civitani. La Germana suplikus por l' Angla, tale es lektelebla en jurnali e ye la *sito

www.deutsche.sprache.welt.de

La Germani ja kriis panikoze ante ke li savas to quon il volas precize e pro quo, Gerritzen plendas. Kalme e volute il lo explikas. En la hodial epoko di Europana integresko, ne pruvas esar politeso kande on extra-desfaciligas por la Germana kun-civitano, docar a li kontar Germane. On povus esar komplezanta a li per adjustigar la sistemo.

Ed efektive, Germania havas mala rezulto ye la PIST-listo, anke pro ke tante ne-indijena infanti luktas kun ta Germana ordino. La trakto di ta problemo kuestas multa tempo. La solvuro povas esar ofrar a la lernanti di la primara skolo, anke l' inversa pronunco, do l' un apud l' altra 'einundschwanzig'e 'zwanzig-eins'.

Gerritzen vizas du skopi. Il volas komencar publika diskuto pri l' avantaji e desavantaji di ta ordino. Ed il demandas serioza exploro: ye la konsekuensi di la hodiala pronunco por la doceso, e ye la faktal ekonomiala domajo qua efektigesas pro la multa erori quin facas nun l' adulti.

Il ne vizas simple efacar 'einundzwanzig'. Ma forsan la rezulto di la diskuto ya es ke balde la 'duadekedun' pronunco pro ta motivo meritas la prefero.

Jornesko somerala

An la lageto parkala

Dolce dormas la parkal lageto
Ye la frua horo matinala,
Bonfacant es tranquiles pacala,
Nula vento suflas, nul venteto.

Reda es la suno majestoza,
Qua fierege levas su al horizonto,
Gaye superbrilas valo e monto,
Ruptas forte nubi tenebroza.

Dens nebuli desapararas quik, fugante,
Rapidege li nun forpulsesas,
Fortunoze nigra nokto ne plu esas:
Ho, la suno acensas permanente!

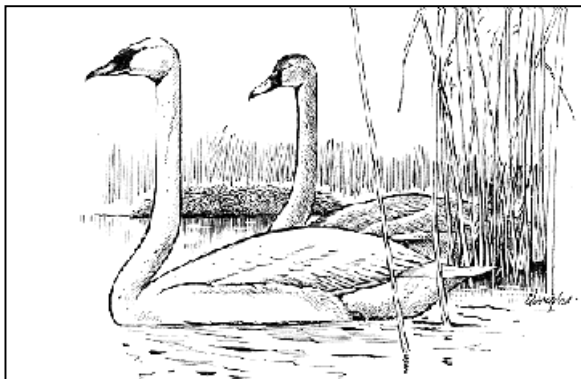
Lumozeskas e verdeskas
La charmoz, belega parktereno –
Ye l' aspekto di ca ceno
Sereneso en la kordio kreskas.

Sempre plu dum sunradiado
La lageto akiras or-koloro,
Similesas a tre precoz trezoro –
Nulatempe cesez tal naturjuado!

Di la aquo la spegulon glata
Tushas rami di oldeg saliko:
En naturo harmonioza komuniko
Bone, senprobleme es facata.

Tenerege kisas la folieti
An la rami la humida elemento,
Qua gracioz movesas da la vento,
Tal ke naskas delektant ondeti.

Fiera cigni blanka dolc forglitas,
 Da la ondi tote kalm portata,
 Agreable, amo-plen bersata –
 En la anmo sentimento delicoz genitas!

Multa rani ek la kano klamas,
 Kroasas laute kun ardoro
 e saltetas kun vigoro,
 Nokton li joyoze dop su lasas.

Melodioze en l' arbori uceleti kantas,
 Somerjorno gaye salutante,
 Al Kreanto kordial dank dicante,
 Qua la vivo a li grantas.

An la parklageto ne exist iraco,
 Nek pavoro, nek teroro.
 Precozega quale pura oro
 Es ca matinala parkal paco.

Se tal paco esus omnalok normala
 En nia ampla, gigantala mondo,
 Lor' homaro esus unanima rondo
 E la vivo marveloza – vere mem paradizala!

Friedrich Porzenheim

Pro quo ni havas la vorto ‘Avanbrakio’?

La vorto *avanbrakio* es kelke stranja segun rigoroza nomenklaturu anatomial. Pro quo ni havas ol? Nur pro ke on forjis la vorto *antebrachium* dum la renesanco. Nia *avanbrakio* es do kalquuro de la Latina. Kad anke la Romani uzis ol? La respondo es: no. Li ne konocis ca termino. Li ya uzis yena vorti pri la regiono korpala qua nun okupas ni – la supra membri.

ARMVS: la shultro, precipue la parto salianta, ube la skapulo artikizesas kun la humero
HVMERVS: la tota shultro
AXILLA: l'axelo
VLNA: la tota brakio, de la shultro til la manuo
BRACHIVM: l'avanbrakio, de la manuo til la kudo
LACERTVS: la supra parto dil brakio, inter la kudo e la shultro
CVBITVS: la kudo

Tamen la Romani ne sempre uzis la vorti tam rigoroze kam olin fixigis e definis la gramatikisti e dicionariisti. Imaginez populo qua konquestis vasta regioni dil ter-globo, populo qua brandisis glavi plu volente kam kompozis diskurso, populo praktikal, adavana ed expansema, populo sempre vizanta lo utila e lo quika: ka tal populo, ka lua centurioni e lua soldati sempre sorgis l'etimologio, ka li ne kelkafoye haltis ye la kudo kande li devus haltar ye la manuo, o restis ye la kudo kande li mustus restar ye la shultro? Tale esis, nam en la teksti on trovas kelkafoye BRACHIVM vice VLNA, ed inverse.

Tamen *antebrachium* ne apartenis a lia jargono. Olun txis ed enduktis l'anatomiisti dil renesanco, qui, bezonante ciencala linguo rigoroza e sen ambiguaji, ofte butis ye ta BRACHIVM, qua lore iris del kudo al shultro, lore del manuo al kudo, mem lore del manuo al shultro. Li do konvencionis ke *brachium* esez la parto inter la kudo e la shultro, dum ke por la parto inter la manuo e la kudo li inventis la derivajo

antebrachium. Tamen la lingui Romanal ne sorgis ta rigoro kompendiatra, e duris nomar brakio la tota membro, dum ke por *antebrachium* li ne sentis la bezono di aparta vorto. La vorto *antebrachium* sempre restis kompendiatra, e mem la korespondanta vorti Romanal (exemple: *antebraço* en la Portugalana, *avanbrakio* en Ido) uzesas min ofte e nur da homi plu erudita.

Nun pri la maniero situar la parti dil korpo. L'anatomiisti dividas la studienda korpo segun tri plani imaginata:

- a) Plano frontala, qua dividas la korpo en parto avana e parto dopa.
- b) Plano transversa, qua dividas la korpo en parto supra e parto infra.
- c) Plano flechala, qua dividas la korpo en parto dextra e parto sinistra

Pluse, por determinar la situeso di singla parto od organo, li konsideras la korpo kom stacanta tote rekte, la gambi paralela e tushanta l'una l'altra alonge sua tota longeso, e la brakii falinta alonge la flanki e supinacita (t.e. kun la palmi turnita adavane).

Exempli:

- Relate la boko, l'okuli es supra, ma relate la fronto li es suba.
- Relate la nazo, l'oreli es dopa, ma relate la nuko li es avana.
- Relate la kordio, la sternumo es dextra, ma relate la hepato ol es sinistra.

Relate la brakii, la tota kapo es avana, ma la tota kapo es dopa relate la haluxi, qui cetere es la maxim avana parto dil

korpo, dum ke la sedo es la maxim dopa. La maxim supera parto (t.e. la parto supra) es la vertico, dum ke la maxim suba parto (t.e. la parto infra) es la plandi.

E sempre tale. La situeso di organo o korpo-parto nultempe es absoluta ma sempre relativa. To signifikas ke ol (la situeso) chanjas segun la refer-punto, quale montras l'exempli supra. Kun ca municiono ni rivenez al batalio dil *antebrachium*:

La parto brakial inter la manuo e la kudo (quan l'anatomiisti nomas *antebrachium*) es supera relate la manuo e suba relate la kudo. Relate la parto brakial inter la kudo e la shultro (quan l'anatomiisti nomas *brachium*) ol es suba. La nomo *antebrachium* es do absurda: ta parto korp'al devus nomesar *subbrachium*, esante suba relate la *brachium*!

Anke l'Idala vorto *avanbrakio* es absurda, esante nura kalquuro del *antebrachium* dal anatomiisti: ol devus nomesar *subbrakio*.

Tamen, se la vorto *avanbrakio* es absurda segun la refer-punti dal anatomiisti, ol es tote justifikinda segun la kustumal agado dal homo. Dum sua agi omnajorna la brakii restas alonge la flanki tre rare: ordinare on ya vidas li flexita por manjar, skribar, duktar automobilo, lektar jurnal'o, laborar, aplaudar, salutar, palpar, karezar e mem por mendikar. Kande la brakii es flexita, la parto inter la manuo e la kudo videsas kom avana relate la tota korpo, e do la vorto *avanbrakio* spricas tote nature ek nia mento.

La tradiciono pezas, ed anke la naturo. Ni do ne volez esar plu minuciema e kompendiatra kam la saja ed erudita anatomiisti: ni restez kun nia *avanbrakio*, same kam li restas kun sua *antebrachium*.

Gonçalo Neves, Portugal

La aquo

Fluas del celita fonto
Aquo, misterioze ol murmuras,
Rapideg, perpetue ol kuras,
Animante tale quieta monto.

Yen reflektoplen rakonto,
Quan la rivereto a ni susuras:
“Viv-fluado eterne duras,
Se la homo esas mantenonto.”

Do, ni sequez ica natur-voko,
Protektont la bela, vasta tero
Kun multeg riveri, lagi e la maro!

Aquo sempre spricez ek la roko
Pur, limpida! – Grand mizero
Esus aquomanko – vivomanko! – por homaro.

Friedrich Porzenheim

Problematra vorti en Ido

Quankam l'Ido-vortaro kontenas vorti sucioze selektita por internacioneso, certena vorti efektigas problemi o mem misuzado precipue da angla-parolanti.
Exempli:

BRODKASTAR. Origine de angla, ol signifika “jetar semaji adsur la sulo”, t.e. en Ido, “dissemar”. Desfortunoze ta vorto asumis nova senco, “difuzar senfila- o radio-mesaji” e ta senco adoptesis quale nova vorto en Ido (De Cock 1988). Tamen, me trovas ta vorto tre leda e slavatra kopio di l'angla vorto,

(ma kun Idala espelado). En frua hispana libro pri radio (1924) me lektas ke por ti qui parolas Romana lingui, la vorto "broadcast" es stranja e desprizinda. La redaktisto vice sugestas la vorto "perifonia" (de la greka). Fakte, l'existanta vorti quin Ido ja havas es tote apta, t.e. "(radio)-difuzar" o "(radio)-dissemar". Me ja remarkas la uzado en diversa skribaji di la substantivo "emiso" vice la fushita "brodkasto".

KODEXO. En angla, "codex" kustume referas a historiala libro o dokumento, ofte rara e valoroza. Ma en Ido, "kodexo" signifikas amba ta dokumento o tabelo ma anke simboli por signalo. (Tala senci anke *okuras en certena Romana lingui). Ni vere bezonas la vorto *kodo por signalo quale mors-*kodo ed en *komputoro-linguo, mashin-*kodo.

QUIK. Por anglaparolanti "quik" ne signifikas "quick" (rapida) o "quickly" (rapide). Vice, "quik" = sen ajorno (di tempo) (A; immediately; F: aussitot; G: sofort; H: inmediateamente). Ja Ido havas "nmediate" (di plaso), e simpla plularjigado di la senco permisos la uzado di ta vorto por loko e tempo. Me ne pensas ke irga konfuzigo eventos pro ke la kuntexto helpas. Exemple: (1) Me sidis nmediate apud il, (plaso). (2) Me arivis nmediate pos il, (tempo). (La kuntexto revelas la senco).

KLOKO. Supozeble de l'angla "o'clock" (di la horlojo). Me agnoskas ke Ido esforcas dicernar inter du senci di vorto, hike la tempo per horlojo o la tempo qua on bezonas por voyajo. Ma preske omnube la tempo quan on lektas per horlojo deskriptesas per la vorto "horo". Me itere asertas ke la justa prepoziciono o la kuntexto preventos erori. Exemple: La treno ekiras ye 14 hori (o 14h:00 o 14.00h) e bezonas 2 hori atingar Paris. Ulte por anglaparolanti, la vorto "kloko" sugestas "clock" (horlojo). Se existas radiko "klok-", kad anke existas la vorti "klokala", "kloke", "klokar" ?

PROJETO. Nia samideano Alfred Neussner olim diskutis la senco di Idala vorti "projetar", "plana", "mapo" e "karto" ("Ido Saluto!" III, 1996). Por anglaparolanti la vorto "project" havas

diversa senci, segun l'acento tonika. PROject = projeto, ma havas specala senco por edukado. Se lernanto selektus certa temo e traktas lo profunde, e fine produktas raporto, la rezulto es A: PROject (projeto). Alternative, proJECT = projektar (saliar). Tamen multa lingui, inkluzanta Esperanto, uzas la vorto A: plan = projeto. En Franca, "plan", kom adjektivo = *plana*, ma kom substantivo = *projeto*. Se Ido aceptus substantivo *plano* = projeto, ankore existas la vorto "plata" o mem "glata" kun simila senco a plana. Tempope ni vidas *plano = projeto en Idala mesaji e ya De Beaufront en la K.G.D. uzas la termino "reform-plano" (pag. 150). Angla uzas ingenioze (o forsan konfuzigante!) diversa espeladi o pronunci por separar diferanta senci. Exemple: "plan" = projeto; "plane" (plein) = plana o raboto; "plain" (plein) = plana tero o nebela o klara. Teknikale, A: "plano-" deskriptas lenso kun un plana surfaco. Exemple: A: "plano-convex" = lenso kun un plana surfaco e l'altra convexa.

SKOPO. Ankore unfoye, vorto kun diferanta senci en angla e Romanala lingui. Angla "scope" signifika l'extenseso di ago o responso. En Romanala lingui la senco inkluzas punto vizata. Unesme, Ido havis amba senci, ma segun de Cock (1988) ni nun havas la vorto "emo" = punto vizata, ma ni tempope vidas "skopo" por la plu streta senco, vice "emo".

ARCHO ED ARKO. Quale James Chandler recente asertas, anglaparolanti mustas havar sorgo pro ke ta vorti en Ido havas aparajo tote kontrea a la vorti en l' angla, t.e.

Ido: "archo" = A: ark (la batelo di *Noah o kesto di legi).

Ido: "arko" = A: arch (vulto), arc (geometrio).

[Citaji: Angla-Ido Dicionario (Dyer), Ido-Saluto! III 1996, Lexiko di Nova Vorti (de Cock, 1988), Komplete Gramatiko Detaloza, (L. de Deafront, 1925), Radiotelefonia (Kendall Kohler, 1924).]

R. A. Stevenson.

La Kraso dil tero – 1942

da Arthur Koestler

De tempo a tempo, quale, pos multa yari, on audas novajeti e rumoreti de sua olima skolo, novajeti e rumoreti atingas me de mea olima koncentreyo. Ol es un ek la maxim eminenta koncentreyi dil Kontinento e ni qui transvivis ol portas l'olima skolkravato forme di ula cikatro korpala, o ulcero en la stomako o adminime solida anxio-nevroso. Pri la novajo, ol ne es exakte dil tipo "B., la mikra pueracho, es nun dentisto en Glasgow", ma vicee: "B., ta qua havas la kuglo de Guadalajara en sua genuo, pende suocidis en la latrino opozite Kabano No. 34."

La maxim recenta novajeti atingis me per Anglo qua arivis en ca lando ante kelka semani. On adportis il a mea olima koncentreyo lor la falo di Francia, to es, kin monati pos ke me livis ol, ed il pasis yaro ibe. Il informis me pri ta amiki mea qui ankore vivas, del Internaciona Brigadani, la habitanti di la Lepriko-Kazerno, la Jendarmi, l'insekti, la rati, de Mimi la Cantinière qua furtis mea horlojeto e Lietnanto Comps qua batis Klein per sua kavalko-flogilo. Il retroportis a me l'odoro di la latrini dum epidemio, l'odoro dil humida palio en la kabani e l'odoro dil homi qui putrabis sur ol dum yari; la hungro, la koldeso, la bati, la timo; l'aspekto dil okuli di homi dio ante ke li foleskas, e l'aspekto dil okuli di jendarmo kande il metas onua manoto.

Me dicis ke ol es tre eminenta koncentreyo; lua nomo es Le Vernet ed ol esis l'unika diciplin-kampeyo en Francia a qua karcerani de altra kampeyi transferesis por puniso, sorto de Diablo-Insulo norde del Pirenei. Ol kreesis dum la Hispana preludo di ca milito por France gastigar la vinkita Republikana milicani. Dum ta frua dii lojeyi en Le Vernet konsistis ek tranchei fosita aden la frostita tero, en qui on permissis la vunditi mortar e la sani maladeskar. L'unesma instaluri en la kampeyo esis la pintoza metalfilo cirkum ol e la tombeyo apud

ol, ube l'unesma rangi de ligna kruci omna portas triopla Hispana nomi. Esas nul enskriburi, ma un ek li, ula José o Diego o Jesus skrachis aden la ligno per sua poshkultelo: *"Adios, Pedro. Los fascistas volis brular vu vivante ma la Franci permissis vu frostar tilmorte pacoze. Pues viva la democracia."*

Plu tarde on konstruktis plura ligna kabani, singla por provizar duacent homi per vivspaco di larjeso 50 centimetri; e kande kompleta, la tota kampeyo evakuesis pro ke ula examenanta komisiono* trovis ol nehabitebla da homi. Dum kelka monati ol stacis vakue ecepte la rati ed insekti; lore milito komencis, ed ol plenigesis itere da stranja turbo de homi de tot Europa quin la Franca jurnali afable etiketizis kom la Kraso dil Tero.

Li esis parte le lasta Mohikan dil Internaciona Brigadi e parte politikale aktiva exiliti de omna landi regnita dal fashisti. La Franca Sureté Nationale, quo nultempe cesis esar politikal instrumento dil Bonnet-Laval-politiko e havis Vichy enboteligita e vendo-pronta depos septembro 1939, decidis ke lo unesme facenda en la milito kontre Hitler esis enkarcerigar omna notora kontre-Hitleristi. Por igar ica privata kontre-sinistra *pogromo* dil Sureté plu aceptebla dal publiko, li intermisis en la 'Kraso' cirkume duadek procento de vera kriminozi, proxeneti, drog-venderachi, homeosexuali ed altra tipi dil Montmartre-submondo.

Ma la cetera okadek procento de ni, quin li jetis sur la sterk-amaso, esis ti qui komencabis la nuna milito sola tam frue kam 1930 e mem plu frue; qui drinkabis la ricin-oleo di Mussolini e jacabis sur la tormento-tabli dil Siguranza en Bukarest e sidabis sur la quarteracho-benki di Lvov e konocis la stala flogili dil S.S. en Dachau; qui imprimabis sekreta kontre-Nazista folieti en Wien e Praha ed, avan omno, traluktis la preludo dil Apokalipso en Hispania. Yes, me es tre fiero pro mea olima skol-kravato di Le Vernet.

On liberigis me en januaro 1940 e malgre ke me audis nepreciza rumori pri l'eventi ibe depose, l'unesma autentika raporto venas de ca yun Anglo adportita aden la koncentreyo kin monati pose. Nam il ankore havas parenti en Francia me referos il per la falsa nomo 'Murdoch'. Il arestesis en Paris kelka dii pos la German okupo, sendesis a kampeyo por militokarcerani en Rheims, eskapis, sucesis enirar neokupita Francia, arestesis da Vichy-jendarmi pro transirar la separolineo sen permiso e sendesis kom 'suspektato' a Vernet, ube il arivis, manotagita, dum l'unesma dii di julio 1940.

Lua naraco kontenas omna familiara traiti di yar-programo en Vernet. Pos tri monati lua pezo diminutis de 68 til 54 kilogrami. Pos sis monati il maladeskis pro tifoid-febro, ma nequale ti febligita da dek yari en karcero, transvivis ol. Pos dekedu monati il opinionis ke kurt agonio es plu bona kam longa ed entamis hungro-striko, quo pos duadek dii sucesis, danke l'eceptala cirkonstanco ke il havis pasporto e konsulo en Marseilles. La karakterizivo dil ordinara membro dil Kraso es ke lu havas nula pasporto, nula konsulo e nulu sucias pri lua existo.

Murdoch arivis en la kampeyo dum la tempo kande l'unesma rumori pri la termini dil Armistico-konkordo, e dil mortigiva dekenonesma Paragrafo dil konkordo, cirkuleskis. Paragrafo dekenon permissis l'extrado di irgu Germane-naskinta demandata dal Germana aŭtoritati – altravorte, la transdono di kontre-Nazista fuganti al Gestapo.

E tamen kande on publikigis la termini dil Armistico esis nula paniko en la kampeyo. La homi kunvenis ed apelis al Komandero, pregante il permisar kelka ek le maxim expozita eskapar ante kaptesar dal Germani. La Komandero refuzis.

Kom oficiro il probable desprizis sua laboro; tamen il riskis perdar salario de cirkume dek pundi singlamonate. Nexte, delegaciono del karcerani demandis ke on destruktez lia dokumenti en la kontoro ante ke la Gestapo arivos. Icon la

Komandero promisis; ma kande l'unesma Germana komisiono* arivis, la listo di karcerani esis kompleta.

L'unesma Nazi-komisiono arivis che la kampeyo dum julio. E nun la tragedio divenis maligna farso. Dum du dii ante la vizito esis, segun l'imperi dal Komandero, febratra aktiveso di spute-poliso. On rifreshigis la palio, desinfektis la kabani, netigis la latrini. Kande la komisiono arivis la tota kampeyo, ecepte dekeduo qui suocidis per pendar o sekar sua veini justatempe, rangizesis por kontrolo en la paradeyo. Ibe li stacis dum hori, grupigita segun nacionaleso, lavita e brosit, kun neta oreli ed ungli, ye perfekta milita ordino, mutonyuni vartanta la buchisto. La komisiono konsistis ek dekesis germana oficiro en diversa uniformi, inkluzante Gestapo e S.S. Korekt e nepersonal, quale bovo-komercisti, li surveyis la parado di viktimi. La Franca jendarmi ed oficiro akompanis li, ridetante.

Astonante, la germani ne hastis obtenar sua karno-kilogramo. Entote ne plu kam triadek del politikale maxim eminenta fuganti forprenesis tri- o kinope dum la sequanta monati. Inter li esis Hans Dahlem ed altra membri dil Centrala Komitato dil Germana Komunista Partiso, e Hans Schultz qua editis la famoza 'Bruna Libri pri Nazi-Abominaji'. Il esis un ek mea maxim kar amiki, e sekretario di Willi Muenzenberg, propagando-kefo dil West-Kontoro dil Komunista Internaciano e forsan l'unika rivalo di Goebbels produktita dal Komintern.

(Muenzenberg trovesis pende-ocidita en foresto proxim Grenoble dum la dii dil krulo; kad il ocidesis o suocidis on nultempe saveskis.)

Ecepte la maxim evidenta kazi, la Nazisti semblis perdar intereso pri riganar sua fuganti. Probable li kredis ke ca mizerozis ne povis pluse nocar, nun ke li dominacis Europa. Li volis vicee homala laboro. La famoza Todt-Komisiono (nomizita segun la recente ocidita konstruktinto dil Siegfried-lineo), establis kontoro en Le Vernet por rekrutar voluntanti por sua labor-kampi, por laborar pri fortifikaji, en fabrikerii, mini ec. Tante desesperanta semblis lia bezono a laboro ke li

acceptis irgu, di irga politikal fido, “kondicione ke la kandidato es Ariana, sana e volunte laboras”, promicante fantaziale alta salario de cent-e-duadek *franc* singladie.

Plu kam mil desesperanti registragis che la Todt-Komisiono.

Maxim multi apartenis la kriminal e nepolitikal elemento.

L'Internaciona Brigadani refuzis *en bloc*. Mea informanto audis un ek li responder la questiono dal Komisiono, kad il volis retroirar a Germania: “Plezuroze – pos ke Thaelman divenos Prezidanto.” (Thaelman es la duktero dil Germana Komunista Partiso en karcero depos 1932.) Sat stranje, il ne punisesis.

Plusa mil transportesis per fortoso dal Franca Autoritati a Nord-Afrika, por laborar en la moderna sklav-bandi dil Trans-Sahara fervoyo. La kampeyani timis ica deporti tam multe kam extrado a Germania. La viktimi selektesis semble hazarde, nulu savis ka lu esos *nexta*. Letri qui atingis Le Vernet sucesis komunikar, malgre la censuro, ideo dil horori dil Marokana sklav-bandi, di homi mortanta quale mushi pro subnutreso, exhausteso ed epidemii en l'ocidiva klimato.

Kande on liberigis Murdoch il eskortesis a Marseilles da jendarmo qua akompanabis deporto-transporti al embarko-portuo Sette. “Ni havis li manotagita”, il informis Murdoch.

“Ma li ne tacis. Un ek li probis eksaltar fenestro en la treno.

Me tenis lua pantalono justatempe. Sis eskapis, ma pos abordigar li, ni sekurigis li e li ne plus trublifis.”

Extrado al Gestapo o deporto aden la Sahara konstante minacis dum jorno e nokto, semano pos semano, monato pos monato, la homi en Le Vernet. Li ne esperis pri la futuro; e la pasinto, pos yari di chasata, exilita vivo, divenis sempre plu nereala por li. E tamen, ne plu kam dekedu foleskis e ne plu kam duadek suocidis. Le cetera ne nur retenis sua humoro ma nekredible opozis la karcerestri per sensanga revolto, vinkante li.

La revolto organizesis dal spino dil komuneso, sepacent Internaciona Brigadani, qui transferesis a Le Vernet de altra kampeyo pos mea livo. “Sen li”, dicas mea informanto, “ni omna mortabus.”

La sedicio komencis en autuno 1940. Lore la nutrivo-manko en la kampeyo divenis akuta hungro. On diminutis la pano-porciono a 250 grammi, e la cetera dieto konsistis ek quarima litro de nigra kafeo matine e mi-litro de supo singladie. La poka nutrivi qui atingis la kampeyo grandaparte furtesis dal quartermastro e parte vendesis en la nigra merkato, parte vendesis dal kantino ye fantaziala preci al plu richa karcerani.

La kantino jeresis da muliero Mimi Dejeune, qua koitis kun Lietnanto Comps, la maxim notora sadisto en la kampeyo, e dividis la profiti kun il. Por remplasar la furtita terpomi e karoti on koquis la supo per frostita napi. Certena-die en decembro 1940, la karcerani konkordis enterigar la napi en fosato e krieskis ensemble: “Nous avons faim” e “Respectez nos droits”. Ico duris dum hori. Fine la komandero marchis aden la fil-inkluzajo kun pelotono de fusilieri. Il dicis: “Me kontos til tri e vi dispersos.” Il kontis til tri e nulu movis. Il hezitis; se il imperus pafar il povus ocidar karcerani segunvole, ma duimo di lua pelotono anke ocidesus, ed il probable perdus sua ofico. Dum ke il hezitis polita voco questionis: “Pro quo vu ne rikomencas kontar?”

La komandero e lua pelotono livis l’inkluzajo.

L’unesma vinko. La frostita napi eskartesis e la karceraniganis la yuro selektar delegiti por kontrolar la pezo dil porcioni en la stoki dil quartermastro.

Pos du monati la delegiti di du kazerni trovis manko en sua porcioni, e refuzis ol. Komplexa e longa lukto sequis, dum quo unesme la du kazerni, pose duimo del kampeyo hungro-strikis. Dum co la kacerani, per remarkinda diciplino, evitis violento, refuzis provokesar, ne rezistis kande la guardisti atakis li, e rezistis nur per privacar su di nutrivo e repetar dum hori sua du slogani: “Ni hungras” e “Respektez nia yuri”. Fine la komandero kolektis mi-regimento de jendarmi del vicina vilaji,

qui invadis la kampeyo sen averto, asaltante la rezistanta turbo per sua fusil-krosi e fortiris cent-e-sis homi, selektita hazarde. Ica cent-e-sis prenesis a la lokala karcero e batesis dum la tota nokto. Lua prestijo riestablisita, la komandero negocieskis kun la delegiti dil karcerani e fine grantis preske omna lia demandi. Ica vinko di vol-povo esis ecelanta nam la komandero di Le Vernet lore esis la sama Esquadro-Duktero Pratz dil *Garde Mobile* qua, dum la manifesti di 6ma februaro, 1934, imperis sua soldati pafar aden la turbo sur la *Place de la Concorde*.

Kande on liberigis Murdoch, restis cirkume duamil homi en Le Vernet. Kelka Belgi, Suisi e Nederlandani retroiris a sua hemlandi, plu kam mil venis sklavesar por Germania sub la Todt-Komisiono, cirkume okacent deportesis ad Afrika; ma nova karcerani sempre enportesis. La majoritato dil nov arivanti esis stranjera voluntanti qui traluktis la Franca milito; uli vundesis, uli premiizesis pro braveso. Nun li portis sua *Croix de Guerre* sur la famoza latrin-vesti di Vernet. Esis mem du Chiniani ibe ed Abisiniana tribuano qua eskapis de Italiana kampeyo en 1935 e depose habitis Marseilles til ke la polico arestis il kom "suspektato pri kontre-fashista aktivesi". Il mortis pro tuberkloso en la hospitalo di Vernet.

Pri autentika Kinesma kolonisti, nur tri o quar deshonorizis mea olima koncentreyo per kurta seĝorno. Leon Degrelle, la Belga Reĵista duktero, enkarcerigesis dum kelka dii en kazerno 17, inter l'Internaciona Brigadani. Il timis ke la reda sovaji ocidos il. Li ne mem tushis il. Li traregardis il quale il esis diafana. On liberigis il ante la signato dil Armistiko; la kampeyestro persone anuncis la bona novaĵo ad il per la klasika frazo: "*Monsieur Degrelle votre voiture est arrivée.*"

Por mea olima amiki, tamen, nul automobilo arivis; se li livis, li livis sur kamilo. Mario es l'unika qua, miraklatre, eskapis pos deportesar a Maroko. Il es nun en Mexikia, skribante sua libro pri Benedetto Croce quan il komencis en Vernet. Interesata editerii povas kontaktar il per me. Ma olda Poddach restas ibe

kun sua astmo e desespero, e Klein, la Rumaniana shu-desegnisto; e Yankel qua anke esis ibe kande Murdoch arivis – Yankel, la puerulo qua evas dekenon, kun sua gutifanta nazo e reda sharpo, qua travivis du pogromi ed enkarcerigesis dufoye pro distributar folieti en Krakow. Murdoch kredas ke il pafesis kun grupo de dekedu qui probis eskapar en novembro, ma ne es certa. “Tante decanta Judeto kurajoza” es lua deskripto. Ma esis multa decanta Judeti kun multa kurajo en Le Vernet.

La lasta novajo quan me recevis del kampeyo pos ke Murdoch livis imprimesis en sekreta raporto di internaciona organizuro: Epidemio eventis en Le Vernet. Dum septembro ed oktobro 1941 mez-valore du o tri homi mortis singladie pro manko di saneso-servo. La karcerani permisesas mortar literale pro hungro. Nur dum la last extremeso li admisesas al hospitalo ube li mortas grandanombre.

Pues, viva la democracia. Nun, en junio 1942, me questionas me pri quanti ankore vivas. Del fila fenco di Sektoro C li povas spektar la nombro de kruci kreskar diope. Ol es probable la maxim kosmopolita kranio-kolekturo depos l’amas-tombeyi dil kruco-militi. E kruco-militeri li esis, la fiereso e heroi di dekadanta Kontinento, pioniri en la lukto por salvogardar la digneso dil homaro. Ma forsan futura historiisti deskovros lia historio, la *saga* dil Internaciona Brigadi e mea olima koncentreyo; e forsan li altre etiketizos li, e nomizos li juste: “La Salo dil Tero”.

Unesme editita en la *Evening Standard*, junio 1942

*Komisiono: komisitaro (kp. Delegaciono vice delegitaro)

Un semano en Ukraina

(Ido-konfero/renkontro julio 2004 en Kyiv, Ukraina)

Me arivis venerdio, la 16ma di julio, en l' aeroportuo Borispil proxim Kyiv. Ibe me kordiale aceptesis da Frank Kasper, explorint-organizinto di la renkontro, Mikaelo Linecki, lokal organizanto e sro. Yamamoto Yaouiti, nova samideano de Japonia, qua anke jus arivis, kelke ante me.

Per automobilo di Mikaelo ni vehis a Puhivka, vilajeto 30 minuti distanta de Kyiv, ube trovesis nia sejourneyo "Kosmos", olima sanatorio en la (pino-)foresto di Puhivka. L' edificio akompanesis da plusa edifici, dil olima Komsomol, ankore funcionanta kom yunarala renkontreyo.

Frank ja arivis kelka semani antee e montris a ni la chambri, manjo-salono e kunveno-salono dil Idisti.

L' oficala parto komencis ye 19.00 kloki e pro ke ankore esis frua, l' altri (ti qui arivis hiere o mem un semano antee) promenis en la vilajo Puhivka ipsa, qua distas ankore 30 minuti marchante de Kosmos. Ma, vespere, omni venis a la dineo, por esar pronta asistar la bon-veniganta vespero. La dinei qui singla-die konsistos de frumento e kaulo, karno, fromajo por la

vejetaranti, o variajo ye to.

Esis grandioza rividar omna ancien amiki e samideani (inter qui Eberhard Scholz, Heidi ed Alfred Neussner, Robert Carnaghan, Don Gasper, Vlado Yakovenko) ma anke nova vizaji, Oleg Baliayev de Belarusia, Ferdinand Möller de Germania e multa altri.

Esis la konocata “zumado” di eciteso pro l' okazono parolar nia amata linguo, la joyo di rivido od unesmafoya renkontro, l' unikeso di la renkontro ipsa e la koncio esar parto di historial evento.

Dum ke multi esis joyoza pro la fakto havar okazono parolar Ido-lingue (me kredas ke mem unesmafoye Ido-vorti sonis en la foresto di Puhivka, en Kosmos, en la *metropoliteno, edc.) e ti qui unesmafoye parolas Ido-lingue astonesis pro la facileso per qua on komprenas e komprenesas.

Por l' anciena bela urbego Kyiv devis esar joyo riaudar ta bela linguo parolata en olua stradi, nam olime en Kyiv existis la tre aktiva Ido-grupo “Amikeso”, e docesis Ido dal eminenta Boris Aaronov, qua skribis multa verki pri e por Ido. Ca semano esos mem ula riuniono di Ido ed olima Idolerninto: Janna Reunova.

Janna Reunova sorgis e flegis Boris Aaronov, depos la morto di ilua matro til kande il ipsa mortis en 1987. Janna heredis e konservis ilua Ido-biblioteko. Ma pri to, pose.

Venerdiovespero esis parolata pri la programo di la semano.

Por saturdio-matino promisesis promeno tra la foresto, ma on preferis diskutar ula importanta punti, punti diskutenda dal asistanta membri di la Direktanta Komitato, ma pro l' aperta karaktero dil asemblo anke ne-membri povis kun-diskutar.

Pos la dejuno esis l' unesma exkurso. Ni singladie esis transportata per lokacit autobuso plus duktisto a *metropoliteno o de tempo a tempo al exkurso-skopo ipsa.

Kande arivis l' autobuso por querar ni, anke arivis Volodimir Hurtovenko, quan ni unesmafoye vidis ed audis, e qua parolis ecelante Idolingue. De ca punto semblis ke Volodimir esos ne-fatigebla, entuziamanta guidero. Volodimir disdonis a ni bele

imprimita programo di la semano ed invitilo por asistar la solen
acepto-ceremonio en kulturo-domo Artem.

Ed grandioz acepto esis. Dum enirar Janna Reunova stacis en
la vestibulo e donis a singla persono asistanta, reda rozo. Ni
esis invitita sideskar en la salono, e pos acepto-vorti da Janna
Reunova e Volodimir Hurtovenko, prizentesis “Yuniy
Artemovec” (Yuna Artemano), koro de infanti, qui kantis
kansoni populara e populala, parte Ukrainane/Ruse, parte
Idolingue. La koro, guidata da Olha Olefir, kantis e dansis tre
bele.

Pos la kantado e dansado en vesti tradicionala, prizentesis
sioro Georgiy Muhranski, redaktero di fabrikeriala jurnalo.

Georgiy Muhranski, es la maxim olda membro di klubo
Amikeso ed il naracis pri la historio di Ido, relate la rolo quan ol
pleis por “Interhelpo”, l’ internaciona help-organizuro en
Kirgizia ed (olima) Chekoslovakia. L’ askoltanti esis invitita
spektar l’ expozo pri Interhelpo e la biblioteko di Boris
Aaronov, en Kultur-domo Artem, sustenita da Lyudmila
Kozlova, direktisto di Vladimir Dovgan¹, la firmo por qua
laboras Janna Reunova. Sioro Lyudmila Kozlova invitis l’
asistanta gastis tostar, regalo da la firmo Dovgan, kun
champanio e bonboni, ye suceso di Ido. Ad singla asistanta
persono donacesis mikra buxo de specimeno de kosmetikaji,
qui volunte esis probita da la gastis. Pose, semblis ke omna
gastis esis tre kontenta pro l’ ecelanta efikiveso di la balzamo di
Vladimir Dovgan.

Kun champanio en nia sango ni guidesis tra l’ edificio di kultur-
domo Artem, ma nur kurte, nam vartis ni l’ autobuso, qua
portos ni a la tombeyo, ube trovesas la tombo di Boris
Aaronov.

Respektoze ni salutis la tombo di Boris Aaronov, e pozis nia
rozi adsur la tombo. Pos kelka instanti de reflektado, ja esis
cirkum la dineo-kloko, ni entamis la retrovoyajo a sejourneyo
Kosmos.

¹ <http://vladimir-dovgan.ru>

Arivinta ye Kosmos, ni bon-veniges per lauta muziko, ne honore l' Idisti, ma pro mariajofesto qua organizesis ibe. L' Idisti kordiale aceptesis da la gastis di la mariajiti, ed invitesis partoprenar en la festaji. E to esis okazono quan l' Idisti, lia-latere, amikale aceptis. Teste la fotografuri de dansant Idisti! Fiere la gastis di la mariajiti prizentis al Idisti, la maxim famoza kirurgiisto di Ukraina ed akademiano, sinioro Shalimov. Ni presis manui e tostis ye "druzbi", internaciona amikeso.

Sundio komencis por kelki kun pos-ebrieso, qua balde desapareskis pro la ferma e salubra dejuneto konsistanta de *muslio e lonchi de pano e fromajo. Quik pos la dejuneto, extere sub la suno, diskutesis pri la kreo di Linguala Komitato e la laboro-procedo di la Sekretario di Linguala Questioni. Esis fruktoza diskuto, nam konkordesis pri kontentigiva procedo por tam la Sekretario di Linguala Questioni kam la Direktanta Komitato. Detali pri la diskuti ankore esos prizentata, pos esar traktata da la cetera membri di la Direktanta Komitato di ULI. Lore ni klamesis por asistar mikra koncerto en la teatr-edificio di la Komsomol. Esis Mikaelo Linecki qua pleis por ni la piano e kantis kelka Esperanto-kansoni de sua repertorio.

Esis tre amuzant e stimulant kansoni kun inteligenta texti. La modesta Mikaelo dicis ne esar kapabla bone plear e kantar, ma montris lo kontrea. Funde, il akompanesis da yuna 'brek'-danseri, ma ton il ne remarkis.

Intertempe la suno restis radiant. Ni preparis por la dejuno e pos la dejuno por promeno tra l' urbo. Per autobuso ni transportesis a la *metropolitenostaciono Lisova, nia fixa adporto- e quero-punto. Che Lisova trovesas bazaro kun echopi de vitalii, shui e kelka vesti. On anke povis kambiar pekunio ibe. Precipue dolari, euri e rubli por la nacionala etalono "hrivna". Ma, quale dicita, per *metropolitenon ni voyajis a la centro dil urbo, ube ni unesme vizitis la Volodimir-katedralo an la Shevchenko-bulvardo. La katedralo esis restaurita dum 20 yari e riapertita ye la 15ma di julio 1986, la dio memoriganta Santa Princo Volodimir, qua baptis la habitanti di Kyiv. En 1988 on celebris la Bapto di Rus² e la katedralo servas kom kroniko di la Kyivana Rus e memorigivo di la glorioza pasinto di la tota Ukrainana naciono. Ni adeniris la Volodimirska bulvardo vers la centro. En la stradi esis videbla an la muri di diversa edifici plaki memoriganta la laboro-, lojo- o nasko-domo di famoza skriptisti o heroi di Ukraina, interaltre Bulgakov ("Margarita e la Mastro") e Hasek ("La brava soldato Shveyk").

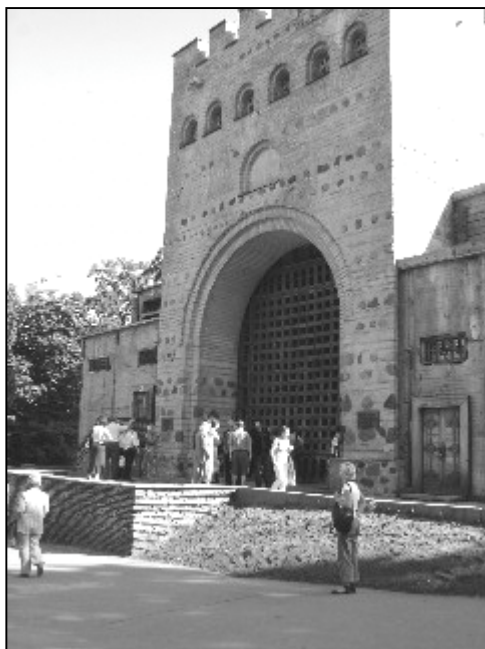
Survoye al anciena centro ni pasis l' Ora Pordego, konstrukturo de ligno (ne oro), konstruktita en 1037 da Yaroslav la Saja.

La nomo "Ora" Pordego ol recevis pro ke on devis pagar aceso al urbo per ora moneti, ma existas altra rumori ke esis la kupra planki, proktektanta la ligno, qui brilis en la suno.

Ni atingis Sofia-placo avan la Sofia-katedralo, la katedralo quan ni vizitos altra dio. Meze sur Sofia-placo sidis ferme sur

² L'unesma regnanti di la mez-epokala imperio 'Kyivana Rus' esis stranjeri. Segun un de la maxim ancien Est-Slava kroniki, la Slava e Finlandana tribui di prezenta Ukraina e nord-Rusia, invitis la Varangiani – plu bone konocata kom Normandi o Vikingi. "Nia lando es granda e richa, ma ne es ordino. Venez regnar ni." La Varangiani venis e donis lia nomo a la lando. "Rus" venas de "Ruotsi", la Finlandana vorto por Suedia. Kelka historiisti asertas ke la "Rus"-ani ne venis de Skandinavia, ma esis slava tribuo.

kavalo Bogdan Klemnicki, la “hetman” o kozakestro qua en 1654 paktis kun la caro di Moskva, pakto qua duktis a longa dominaco da Rusia pri Ukraina. Bogdan Klemnicki rezistis l’ odiata Poloni (katolika) e l’ odiata Krm-Tartari (islamana) e pos sucesoza revolto e liberigo la Zaporoge-kozaki establis primitiva formo de demokratio. Por solidigar la libereso konquestita de la Poloni, (cetere, anke obtenita per helpo da la Krm-Tartari) Bogdan Klemnicki serchis helpo che la caro di Moskva, qua havis la sama (ortodoxa) religio kam la kozaki e Klemnicki. Por to la kozakestro devis agnoskar la suvereneso di la caro. Klemnicki esperis trovir federito qua garantius autonomeso por la kozako-stato.

Tamen, la Rusa cari pensis diferante ed expansis la Rusa potenteso. Do, Bogdan Klemnicki ya liberigis l’ Ukrainani de dominaceso da la Poloni, il remplasis to per dominaceso da la Rusi. La statuo de Bogdan Klemnicki advokas ambigua senti che l’ Ukrainani. Certe se on koncias ke Bogdan Klemnicki

dum sua kombati kontre la Poloni masakris multa judi. La kozaki esis antisemida, ja nur pro la fakto ke judi pleis l' intendanto di la Polona "shlakti", domenestri.

Intertempe, dum la promenado adjuntis su altra samideano, de altra linguala koloro, Yulia Patlan', jurnalisto e skriptisto, qua afable babilante akompanis ni. La grupo de Idisti esis survoye a koncerto en l' Andreas-kirko, ma ne erste ante ke ni restoris ni en restorerio. Por atingar la restorerio ni tra-marchis l' Andreas-strado, inklinanta strado plena de echopi di populala artaji. Kad esis l' interesanta objekti komprebla, o forsan la bela vetero, la diversa interesi dil Idisti, ni ne savas, ma la grupo marcheskis plu lente e plu lente, la grupo dislacereskis a diversa mikra grupeti, e mem ye ula instanti membri di la grupo perdesis. Ni atingis restorerio "Bud'mo", quo signifikas 'Esez ni!', la maxim kurta Ukraina tosto. Kande pos tempo omni sidis interne, ni vartis la menuo. Ma to quon ni expektis, ne eventis. Ne venis servisto, adminime, ne ad omna tabli. Nu, ni vidis muliero qua okupate kuris a kelka tabli, ed advere, kelki ja manjis, ma la majoritato dil Idisti hungranta restis sen menuo.

Nekonciante ke la tempo urjeskis, ni agreable interbabilis. Til ke venis l' instanto ke on anuncis ke oportis irar al Andreas-katedralo por la koncerto. Kande konsternite remarkesis ke kelka tabli mem ne havis la menuo en manui, semblis ke la restorerio jeresis da un muliero. Nur un muliero, qua acceptis la gastis, notis lia deziri, koquis ed adportis la repasti. Nula miraklo ke duris tante longa tempo! L' irito chanjis a simpatio, ya kompato por la povra muliero qua devis facar omno sole. Quik Janna helpeskis, ed anke Volodimir, e dum ke l' un pleis la garsono, l' altra pleis la kasisto, la muliero koquis e sudorifis. L' Idisti livis l' un pos l' altra la restorerio, ankore mastikanta, nam malgre la hastozeso, la repasto esis saporoz! Dum ke la koncerto ja komencabis, pedofingre furtive e silencoze l' un pos l' altra eniris la katedralo, por juar la koncerto da mixita koro Renesanco, direktata da sioro Bordnyanski. Li kantis religiala korala kansoni, di qua la vorto 'haleluya' maxim ofte audesis, en omna vocala e tonala variaji. Me esis tre impresita da la kanto-povo di Renesanco, esis tre bela e grandioza dominaco di lia voci. Cetere, anke facinanta esis vidar quale la

korani stacis sur-plase ma nur lente vacilis segun la ritmo di la respirado e kansono. Pro ke la mulieri *geris longa jupi, to donis impreso di arbori qui lente vaciletis segun la ritmo di la vento.

E to esis samatempe la fino di la diala programo. Ja tenebresis ed extere ni vartis l' autobuso qua queros ni. Dum la vartado ni manjis glaciaji e drinkis limonado del echopi proxima. Ni povis konkluzar ke Kyiv es granda e bela urbo. L' urbo qua es habitata da preske 3 milion homi, es remarkinde verda, 60% de Kyiv es bosko o parko. L' orea turmi tipale ortodoxa-ekleziala di la katedrali brilis de irgube on trovesis. Omna to, e la grandioza fluvio Dnipro, qua tra-iras l' urbo, e l' insul(et)i e la plaji, tre impresis l' Ido-gasti.

Lundio ni pasigis la jorno en subciela muzeo "Pirogov".

"Pirogov" es muzeo de anciena dometi ed edifici de la pretempi en Ukraina. La tereno es vasta e plezuroza por promenar. Certe ye varmega jorno quale ta dio. Sen hasto, ni admiris la bel arkitekturala impresi di historial Ukraina, inkluzante tradicionala vesti e mobli. L' Idisti ed amiki (inter qui anke Olha Yakovenko, Peter Scholz, Inga Möller, Yulia Patlan, Alexander Vetoshkin, Olha Kozlova e Katherin Scholz) babilis duope o trio, la grupeti interkambiis de kompozito e tale on plu bone konoceskis l' un l' altra. Tale me questionis la du yuna Ukrainana akompananti, Alexander Vetoshkin (filiulo di kunlaboranto di Janna) ed Olha Kozlova (filiino di Lyudmila Kozlova, direktisto di firmo Vladimir Dovgan), quala muzikon li prizas, ed Olha respondis ke "rok"-muziko. Me dicis ke me nur konocas un "rok"-muzikanto Ukrainana, nomesanta Gleb Malcev. "Ho, yes, me certe konocas Gleb Malcev", el dicis. Il es ula persono qua havas certena stando en Ukraina. E Volodimir Hurtovenko afirmis lo, anke konocanta Gleb Malcev, same kam Vlado Yakovenko, qua anke konocas ta notora "rok"-muzikanto. E tale babilante, finis l' exkurso, e pos longa jorno extere sub la radiantanta suno, qua fatigas, ni kontente retrovehis, autobuse, a Kosmos, ube vartis nin la dineo. E pos

la dineo diskuti pri la restanta parto di la programo, ka ni duos o ka ni deziros chanjar la programo.

Ma plu granda surprizo vartis ni, nam dum la dineo envenis Gleb Malcev, nia amiko Ukrainana, nun Lituaniano pro mariajo. E, to quon me ja esperis esis vera, Gleb, muzikisto en la grupo "Pichismo" kunportis stoko de la maxim recenta kaseto³ kun muziko da Pichismo. Pichismo muzikizis la texto da Andreas Juste "Ni havas un e sama linguo", e probable esas l' unika Ido-kansono ulafoye registragita ye kaseto. Ma, forsan me eroras ed altri korektigez me, se ne. La muziko da Pichismo absolute es tre diferanta kam la korala muziko da Renesanco, on ya povas dicar ke oli es lia maxim extrema opozanti. Pichismo es "punk"-muziko, e ne por la delikata oreli, ne nur muzikale. Konsilajo: por kunkantar on prefere havez pronta la texto ye papero. L' altra kansoni ye la kaseto es en Esperanto, Volapük ed Intal.

Do, la rezulto di la diskuto ye lundiovespero esis ke l' exkurso a Lavra restos ye la programo.

Lavra, quan ni vizitis mardio, es monarkerio, un de la maxim anciena ortodoxa monakerii en "Rus", fondita meze la 11ma yarcento da monako Antonio, kom subtera templi en la kolinoza dextra rivo di la fluvio Dnipro. "Lavra" (de la Greka) signifikas grupo de inkluzitaji o monarkerio. Pos ke omna subtera templi esis exkavita, on konstrukteskis la Repozokatedralo e dum la sequanta yarcenti sequis altra edifici. La "Lavra"-ensemblo havas 28 hektari e plu kam 120 monumenti de la 11ma til la 20ma yarcento. "Lavra" havas la sama stando por ortodoxi kam la Vatikano por katoliki. Ol es pilgrimantaskopo ed esis centro di solidigo e difuzo di kristanismo en la Kyivana stato, centro di ilumineso e kulturo. Famoza skriptisti, artisti, mediki, lojis ibe. En 1926 la monarkerio esis klovita e la teritorio konsideresis kom Statala Historio-Kulturala

³ Pichismo: "Diskografio 1993-1997", Gleb Malcev, K. Mindaugo 33-26, Kaunas 3000, Lituania. 5 euro exkl. afrankuro. <http://pichismo.narod.ru>; e-posto: pichismo@pisem.net

Prezervajo. Inter 1942 e 1961 la monakerio nur funkciois en la teritorio de Basa Lavra e *Lontana Lavra, en 1988 ol riaktivis kaj en 1989 la Proxima Kaverno ankaŭ estis retrodonita al la monakerio. Post 1992 la monakerio funkciois kiel rezidejo de la Ĉefo de la Ukrainana Ortodoksa Eklezio de la Moskva Patriarkato, Metropolo de Kyiv e Tota Ukraina. Hodiaŭ, ol estis la ekskurs-objekto de idistoj e nombroza aliaj turistoj. Ni vizitis la tre ornita Kirko de Exaltado de la Kruco, kio estas tre impresanta. Poste ni vizitis, ankaŭ je la tereno de Lavra, la ekspozicio de la mikro-miniaturoj, ekspozicio de objektoj de mikregoj, ke ili nur estas videblaj per mikroskopo. Kiam oni povas kredi tio, ŝak-ludo skulptita sur la pinto de pinglo, rozo pikita sur la ekstremo de haro! La artisto, Mikola Syadristi, eksperto pri mikro-miniaturoj, ankoraŭ vivas e ŝajnas ne flosi. Ni okuli apenaŭ kustumeskinta la normala dimensio de objektoj, ekveninta la ekspozicio, devis kustumeskar la obskureso kiam ni vizitis la relikvio-kesto de Santa Pimen, ed alia relikvio-kesto en la kaverno de la Proxima Kaverno. Armizita per kandeloj ni lumigis e trovis nia vojo tra la streta e basa-plafona kaverno. Por la kandelo oni povis lumigari la sarki o relikvio-kesto de sanktoj e laŭ bezono, pregar. Ni pregis ke nia samideano Ferdinand Möller, kio – regretinde – kaptis da gripo e konseke mankis omnia ta belesoj, ja balde risaneske. Ferdinand restis dum kelka tempo en seĝnejo Kosmos e ni devis indigi sian agreabla akompanado. La koldetado de la kaverno forte kontrastis la varmegeso ekstere. Deĵuno-kloko!

En la varmegeso ni marŝis al haltejo por urba autobusolineo, ma ne sen unue drinkar glasedo de “kvas”, drinkaĵo de fermentacinta pano kio stradalas vendisto. Dum drinkar la “kvas” sonis muziko de “bandura” e “banduristo”, spiritala kantado publike en la strado, semper solistoj. En Kyiv oni vidis ed audis plurajn “banduristojn” diversa-plase. Laŭ jarcenti-anciena tradicio ili estas viroj, vestizita blanke, olda “kobzar” (trubaduro) e kozaki. En la vilaĝoj ed urboj, la “kobzar” kantis epikoj pri populara eksplotoj e rakontoj kun la Turkoj e Tartaroj, poste pri la turbuloj kun la Polonoj reĝimo. Dum la sovet-epoko, la “kobzar” estis interdiktita, pro lia (laŭ sovetala opinio) naciistala tendenco.

Pos gustar ta tipala Ukrainana drinkajo, la quanteso de boteli “kvas” esis nekontebla, en Kosmos. Preske omna parto-prenanto kompris du-litra boteli de “kvas” por extingar dursto. Ni dejunis en subtera butikaro/restoreriaro simila a la tipo di McDonald, ma ube vendesis tipala Ukrainana dishi. Saporozza dishi, quale la padkuki farsita de legumi, fungi o frukti, e boliita. Pos la dejuno esis altra promeno tra l' urbo, ca-foye a la prezidantala parko avan la palaco (ka prezidanto Kuchma savus ke avan sua palaco trovesis du altra prezidanti: di ULI e di la Germana Ido-Societo?) e parlament-edificio, la tre bela nacionala banko, preterpasante l' admirinda cementa edificio Domo di Kimeri, ni lente atingis la Placo di Nedependeso. Ibe on esis libera dum kurta tempo, por kambiar pekunio, komprar suveniri o simple admirar la beleso di la placo. Kurte, nam balde esis tempo por retro-iro a Lisova, ube nia fidela autobuso e duktisto vartis.

Merkurdio esis dio varmega e di longa vartado. Pos ke fine la grupo organizesis e transportesis a Lisova, e de Lisova per amasoza *metropoliteno a la fervoyala staciono, por de ibe exkursar tra l' urbo-centro autobuse. Avan l' amasoza staciono ni stacis, fortuneze en l' ombro, nam quale dicita, varmegesis. E ni vartis e vartis, fakte, ye quo? Semblis ke Mikaelo probis organizar l' exkurs-autobuso ed exkursar plu frue kam segun la programo. Probable esis desfacila e longa negociado, nam ni vartadis, e pos horo konstatesis ke ne esis posibla. Do, yen la tota grupo rieniris l' amasoza *metropoliteno (l' Idisti movas lente, lentege) por vehar al Ora Pordego, de ibe ni marchis a la Sofia-katedralo.

Ne nur de extere la Sofia-katedralo es impresanta, interne l' edificio es belega. Omnube on vidas ortodoxa barbizita kleriki vestizita en nigra, e la freski e mozaiki di la katedralo atraktas l' atenco. En la vulto esas 6 metri alta mozaik-imajo de Santa Maria Orans. La katedralo esis fondita da princo Yaroslav la Saja en 1037, ol esis la maxim grand edificio memoriganta la vinkeso di le “Pecheneg” (nomadi). Ol esis la maxim importanta templo di la Kyivana Rus, ube princi esis kronizita

por la trono Kyivana, ed entombigita. Qua esis Sofia? Sofia ne esis persono. Pro ke Yaroslav la Saja aprecio inteligenteso, saveso e libri, il nomizis la katedralo segun la Greka vorto "sofi", sajeso, ca-kaze 'deala sajeso'.

La muri di la Sofia-katedralo es tante ferma, ke homi dicas ke Deo protektas Kyiv tam longe kam stacas Santa Maria Orans. Intertempe, dum l' admirado di omna ta beleso, la stomaki protesteskis pro vakueso. Do, komencis l' iro a manjerii. Ma ante ke la grupo ja departis, marchante de la Sofia-katedralo, la grupo de Idisti ja duimeskis. Fortunoze ke Janna e samideani Halina Shmanenko e Georgiy Muhranski savis adube irar, tale ke ni fine rividis l' altra duimo di la grupo, itere en la subtera restoreriario. Anke hike, amaso de homi manjanta, ed apene ni trovis plaso. Me komendis, per helpo di Halina, grilita terpomo kun fromajo-sauco e karoto-sauco, qua esis delicoza disho. To, e simila salubra dishi por l' altri donis nova energio por nia autobus-ekurso tra l' urbo. Itere, do, a la fervoyala staciono ube ca-foye advere vartis ni, autobuso, o plu bone, autobuseto. Hike Janna, Halina e Georgiy adiis ni, li ne kunvenis. Halina havis surprizo por omni e donacis a singla

Idisto mikra “Matrushka”-pupeeto, kom simbolo di amikeso e memorigilo.

Kelkafoye la homo es neracionoza ento, nam de la varmegeso extere, l' Idisti decidis enirar la forno-varmegeso dil autobuseto. On sufrez por atingar certena rezulti, ka ne? Ca-kaze, per guidisto parolant en l' Ukrainana ed interpretata da nia propra guidero parolant en Ido-linguo, ni departis.

Sukusante e boliante ni pasis tra l' anciena centro, ube, en la yaro 482 fondesis Kyi-urbo, quale lore nomesis l' urbo. L' urbo, segun ula historio, fondesis da tri fratuli: Kyi, Shek e Koriv e fratino Libid, princi di Poliana tribuo. Por honorizar la maxim olda fratulo, l' urbo nomesis Kyiv. Ni do, tra-iris Anciena Kyiv, a la quartero Podil. Podil aspektas tre afabla kun mikra stradi e basa domi, multa moderna butiketi e kafeerii, taverni, e situesas an la rivero Dnipro.

La maxim precipua strado di Kyiv es Kreshatik, qua havas aspekto di bulvardo. La strado komencas de la rivo di la Dnipro, del Europana Placo, transiras la Placo di Nedependeso e finas ye Besarabiana Placo. La strado es konekto inter la basa, an la rivo situata Podil, ube lojis l' olima mestieristi, qui laboris por la princi e nobeli, qui lojis supre, ye la kolino di Anciena Kyiv. Nia skopo, per l' autobuseto, esis la Santa Mikaelo-katedralo. Kande ni desabordis l' autobuseto, sudorifante, ni marchis pasante kelka ambasaderii, vers la Santa Mikael-placo. Sur la placo on konstruktis skulturo por memorigar la granda infamo qua eventis en 1933, kom rezulto dil agrokultivala politiko di Stalin. Dum la granda infamo, 6 milioni de homi mortis ye la ruo. La koaktita kolektivigo efektigis destruktita strukturo dil agrokultivado ed ultre to, Stalin imperis ke unesme la granda urbi nutresez. Laboristala brigadi formacesis por kolekto-kampanii de grano che le “kulak”, talanomizita farmisti qui esis deklarita senyure.

Praktike to signifika ke singla farmisto qua refuzis apartenar a “kolchozo” (farmo-kolektivo), esis la skopo di destrukto-kampanio. On proklamis lego qua morto-punisis la furto de ‘socialistala proprietajo’. Multa hungranta viri, mulieri od infanti qui audacis furtar grano de la grano-sili o de la “kolchozo”, esis deportita a Siberia por dek yari, o mortigita. Mem erektesis

gardo-turmi alonge l' agri por gardar la grano o maizo. Che la monumento montresas shokiva fotografuri de mortinta homi jacanta sur la stradi, infanti kun inflita ventri, skeleto-korpi, amaso-tombi e dezolita vilaji. La skulturo reprezentas silueto de matro en kruco.

Pos reflektar la dramato, ni eniris la Mikaelo-katedralo. Ulte la freshiganta koldeteso, la pikturi esis relative moderna komparit al altra katedrali quin ni vidis til nun. Ne esis multa tempo, ni enirez l' autobuseton por vizitar altra skopo, Kreshatik-parko, kun la Monumento di Amikeso inter Populi, dedikita al amikeso inter Ukraina e Rusia. De la tereno di la monumento, metala ciel-arko de diametro de 30 metri, es grandioza panoramo ye la Dnipro e la dextra parto dil urbo. Anke es videbla la statuo-monumento de princo Santa Volodimir. Itere en la forn-autobuseton, qua portis ni a la finala skopo dil exkurso, Placo di Nedependeso. Hike esis interkonsentite ke mikra delegitaro di la grupo irez a negociado kun la firmo Dovgan, pri kunlaborado.

La delegiti esis la prezidanto di ULI (Hans Stuijbergen), Frank Kasper, Yamamoto Yaouiti, Janna Reunova e Volodimir Hurtovenko. Per *metropoliteno la delegitaro atingis staciono Pozniaki ube, konvenante, situesas la kontoro di firmo Dovgan (kaze ke vu es proxima, vizitez li: domo 1b/6, strado Gmiri), ed ube ni kordiale aceptesis da Lyudmila Kozlova, la chefo dil Ukrainana filialo. Pri quo negociesis? Es nula sekretajo: Lyudmila Kozlova di Dovgan propozis kunlaborado inter la firmo Dovgan ed Ido. To signifikas ke Idisti tradukez la interretala pagini di Dovgan aden Ido, e mencionez en kreez ligili a la pagini di Dovgan ye l' oficala interretala pagini di Ido, e ke la firmo Dovgan mencionez e kreez ligili a la pagini di Ido. La kunlaborado nur esis ye ta nivelo, retala intermenciono. E pluse, Lyudmila Dovgan propozis ke se ni, Idisti, konkordas, ke en la kontoro di Dovgan en Kyiv, spaco esos rezervata por nia Kyivan Idisti, ube li povas renkontrar o kunvenar. Mem, se necese, armoro povas esar pozata por eventuala Ido-biblioteko di la Kyivan Idisti. To es jeneroza gesto di Lyudmila Kozlova, e ni gratitudas el, e la firmo Dovgan pro to. Pos manjir la delicoza glaciajo quan regalis ni Lyudmila Kozlova, ni

mustis departar, por atingar justatempe l' autobuseto che Lisova. Ni, la delegitaro, kordiale dankis Lyudmila ed interadiis. Per taxio ni iris a Lisova.

Vespere, pos la dineo en Kosmos, ni kantis Ido-kansonii!

Ja esis jovdio. La lasta dio por me, nam venerdio ye kin kloki matine me departos del aeroportuo Borispil. Do, eventuala jor-okupaji en Kyiv ne esis posibla por me. Irgamaniere, merkurdio-vespero esis decidita ke ti qui deziris vizitar la hemo di Janna Reunova en l' urbeto Irpin, irez e ti qui ne volis vizitar el, pro altra deziri od obligi ne irez. Janna Reunova invitis l' Idisti piknikar an la rivero e parolar pri la libri quin el heredis de Boris Aaronov. Esis decidita ke delegitaro pre-vizitis Janna por kontrolar la libri ye mankanta libri ye la listo di la Germana Ido-Societo, e registragar la tituli. Omna to, skope fotokopiar la mankanta libri por la GIS e segun deziro, interkambiar exempleri por kompletigar amba biblioteki. Altri, ne delegita, havis libera tempo por komprar suveniri, vitalii, vizitar muzei od irgaquo li havis ye la programo. Tale, grupeto de interesiti pri libri e romdiski vizitis la bazaro di Petrivska, an la *metropoliteno-staciono kun la sama nomo e vizitos Janna Reunova ye 14.00 kloki posdimeze, heme.

Petrivska es enorma bazaro plena de echopi, ube vendasas omnasorta libri, romdiski ed on povas delektesar pro literaturo, cienco, cinematografio, komputorala programi, edc. Pos vagar tra nombroza stradeto de echopi, traserchar la vari, komparar e komprar la necesa suveniri e romdiski (dicionarii) e simile, ni kuris a la *metropoliteno. Tra-serchar la vari dil echopi obliiviigas da multi la tempo, on komprenas lo, do, kurar esis necesa. Fortunoze on vartis che l' interkonsentita plaso, ed ensemble ni voyajis per autobuso ad Irpin, preurbo di Kyiv, ube lojas Janna Reunova. La vojajo duris horo, tra peizajo forestala. En Irpin esis kurta disto del autobuso-halteyo a la domo di Janna Reunova. Semblante Janna recente translojis a ca urbo, e l' apartamentaro di Janna esis ye tereno grupe kun tri altra apartamentari. L' evidente stranjet aspektanta

grupeto de Idisti atraktis atenco, nam la bruisema ludanta infanti taceskis kande ni eniris la korto dil apartamentari.

Volodimir, qua havis la numero, unesme eniris l' unesma apartamentaro, qua havis dek etaji, e ni per mikra elevatorio sukusetante acensis al etajo di Janna, adminime, ni pensis.

Problemo esis ke esis nula nomo-plaketi infre an la pordo, ni ne savis kad esis la justa apartamentaro, e kande la pordo dil apartamento apertesis, pos nia frapado, semblis ke ne. Do, la grupo de Idisti decensis per l' elevatorio adinfre e probis la duesma apartamentaro. Ca-foye nur Volodimir, ed anke ca-foye, senrezulte. Pos enirar e probar la triesma, Volodimir rivenis adinfre e dicis ke no, anke ne la justa apartamentaro.

Til ke afabla muliero, ka vicino?, rimemoris ke recente venis nova lojanto en l' apartamentaro, ed indikis a ni la duesma edificio, ma altra numero ed etajo (9ma!). Por montrar la sportemeso kelki acensis l' eskalero por atingar la nonesma etajo ed altri uzis l' elevatorio. Janna ja vartis nia en sua hemo, kun bela mobli ed ornaji. Halina Shmanenko trovesis en la koqueyo, preparanta dejuno e la preirinta Idisti (Frank Kasper, Oleg Baliayev e Vlado Yakovenko, la delegitaro qua okupis su pri registragar e sortizar la libri di la biblioteko di Aaronov), trovesis en la salono, sniflanta la libri e skribanta noti. De la balkono di Janna on havas belega panoramo ed on preske povis tushar la somiti di la pini di la pinoforesto. La cirkumajo es tre salubra. Dum ke Janna e Halina, servis la dishi, l' asistanta Idisti babilis e drinkis "viv-aqui" e fruktosuki en la mikra salono.

Janna e Halina ecelis pri koquartala talenti e kontente l' Idisti gustis la manjaji. Ye singla nova varso di glaso, tostesis, unesme, komprenende, ye la memoro di Boris Aaronov, duesme ye la saneso di Janna e la Kyivan amiki, triesme ye prosperoza kresko dil Ido-movemento.

La quaresma foyo esis okaziono la transdono de kuverto de pekunio, quan ULI (Uniono di la Linguo Internaciona, Ido), donacis a kultur-domo Artem, mediacante Janna Reunova, kom danko por la grandioza acepto e koro, ed omno organizita da Janna e Volodimir.

Janna dicis ke la kultur-domo joyos aceptar la donacajo por komprar tre bezonata akordeono e ke l' Idisti dankesez pro la donacajo. E lore anuncis su altra samideano, Valeri Rogov, qua kunportis botelo de specalaji Krmana: dolca vino. To anke

gustesis, aprobesis e laudesis. L' atmosfero e humoro pensigis da me pri mea unesma Ido-kongreso quan me ulafoye experienceabis, en Elsnigk, Germania. Lore ni anke sidis en la salono di la domo di ULI-prezidanto Günther Anton, same agreabla amikala rondo. Nun Janna havis specala pro-gramo-punto. El invitis ni

vizitar l' unesma projetita kongreseyo, la parko Y. Gagarin. Aden la sunoza naturo iris l' Idisti, promenante a la vakanco-parko/kongreseyo. Ibe esis teatraĵo por e da infanti e pueri. Ni renkontris la vakanceyestro, qua montris a ni omna edifici, sauno, ludeyi, dormeyi, balneyi di la vakanco-parko. Nun l' Idisti deskovris ube li povus esar kongresanta. Ma, me es certa ke Idisti retrovenos, uladie, a Kyiv, e povos seĝornar en Irpin, vakanceyo Yuri Gagarin. Pos vidir la vakanceyo, Janna invitis ni drinkar teo o kafeo, kun kuko. To esis invito quan ni ne povis pasar e gratitudoze aceptis. Ni kordiale dankis Janna pro omna quon el facis por l' Idisti, e ke nun venis adio-tempo. Oportis retro-irar a Kosmos, ube l' altra Idisti vartis ni, por adiala vespero. Do, kun bela memoraji pri grandioza posdimezo en la kordio e memoro, ni adiis ed autobuse livis Irpin.

En Kosmos vartis nin dineo, la maxim lasta di ca rekontro. Lasta foyo manjar frumento, fromaĵo, pano, yogurto e drinkar teo o kafeo. Quale konstante dum la tota semano, saporoza

esis, e nutriva! Pos konsumir omna to, omni asemblis en la salono, ube gaye naracesis pri la diversa experienci di pasar la jorno, komparesis la suveneri e prenesis boteli de “kvas” por plenigar la glasi. Omni konkordis ke esis grandioza semano, adresi interkambiesis, promisi facesis, e lasta libreti, insigni, dictionarii edc. Kompresis (la Germana Ido-Societo kunportabis stoko de libri ed altra Ido-materiali). Oportis kantar ensemble, lastafoye. Heidi Neussner skribis perfekta texto qua es apta por adiar pos Ido-renkontri, ye melodio di “My Bonnie is over the ocean”. Nun l’ instantly esis vera, ni presis la manui, deziris l’ un l’ altra bona voyajo e kordiale “til rivido” e dormeskis, por frue en la matino, vekar e departar. Til rivido en septembro 2005, ye la sequanta kongreso en Toulouse, Francia.

Hans Stuijbergen, kun multega danko a Volodimir Hurtovenko.

La migranto

Alta mont, profunda valo –
Quante joyas la migranto!
Sur la labii gaya kanto,
Il ne pens ad irga malo.

Da alerta animalo
Surprizesas la naturjuanto,
Kontemplar belega planto
Por lu signifikas grand regalo.

Tra l’ arbori rivereto
Serenege kantas per murmuro –
Quala bonfacanta forest-paco!

Kontenteson grantas la abieto,
Same kam la tot naturo –
Tero vere esas deal donaco!

Friedrich Porzenheim

LANDAL REPREZENTERI

Algeria*

Sofiane Morchedi
nr. 6 – Said Ayad Strado
El Eulma, 19000 Setif

Anglia

David Weston
24 Nunn Street, Leek
Staffs, ST13 8EA

Arjentinia*

Eduardo A. Rodi
Rivadavia 5755
(3000) Santa Fe, Santa Fe

Australia

Adrian Neilson Hall
10 Harrison Avenue
Concord West 2138

Belgia

Jacques Bol
80 Chaussée des Gaulois
1300 Wavre

Brazilia*

Geraldo Boz Junior
Rua Eng. Farid Surugi, 280 casa 26
Curitiba – Parana, CEP 82800-110

Chili*

Gonzalo Lonconao-Barahona
San Pedro Nolasco #1619
Comuna San Bernardo
Santiago 786-40-75

Chinia*

Gao Zhenxing
Yinchengdasha 1507 hao
Xianggang-zhonglu 62 hao
CN-266071 Qingdao Shandong

Francia

Asociuro Ido-France
30, rue du Port Durand
44300 Nantes, Francia

Germania

Alfred Neussner
Thüringer Strasse 3
37284 Waldkappel

Gambia*

Seedy L. Jarjue
Buxo Postal 2319 SK
Serrekunda, Banjul

Hispania

Ido-Societo Hispana
Claveles nº6, B.
E-24400 Ponferrada

Iran*

Ali Komaji
P.O. Box 1339
13145 Tehran

Kanada

Christophe Gaubert
1150 rue Marie-Anne Est
(appt 110)
H2J 2B7 Montreal, Québec

Nederlando

Hans Stuijbergen
Ceramplein 76hs
1095 BZ Amsterdam

Norvegia

Kai Salvesen
Olav M. Troviksvei 2
H0214, 0864 Oslo

Polonia*

Jerzy Gralak
al. Waszyngtona 37/76
04-015 Warszawa

Portugal

Gonçalo Neves
R. Prof. Arsénio Cordeiro, 13 6º E
1600-595 Lisboa

Rusia*

Sergey Kalegin
Str.Gorkogo 28
v. Hanskaya, u. Maykop
r. Adygeya 385060

Sri Lanka*

Ronald C. Peries
4 Sri Vijaya Road C
Colombo 6

Suedia

Kerstin Åkerlund
Klippgatan 1
973 31 Luleå

Suisia

Cl. Kreis
57 Avenue de Champel
1206 Genève

U.S.A

Edward H. Steve
820 Glendalough Road,
Erdenheim, Pennsylvania 19118

BROSHURI, LIBRI E SOCIETI

Ido-librerio

44, Woodville Road
Cathays, Cardiff
Wales, CF2 4EB
Britania

- Katalogo gratuita

Ido-Societo Hispana

Claveles no.6, B.
E-24400 Ponferrada
Hispania

- Organo: Adavane!

Editerio Sudo

R. Prof. Arsénio Cordeiro 13 6º E
1600-595 Lisboa
Portugal

- Informo ye prego

Editerio Tia Libro

Ceramplein 76hs
1095 BZ Amsterdam
Nederlando

- Vendolisto Gratuita

International Language Society of Great Britain

24 Nunn Street
Leek, Staffs
ST13 8EA Britania

- Britaniana Ido-Societo

Asociuro Ido-France

Loïc Landais
30, rue du Port Durand
44300 Nantes
Francia

- La Asociuro esos kreata.
Helpo bezonata.
Interesati skribez.

Servado di Progreso

80, Chaussée des Gaulois
1300 Wavre, Belgia
Postala Cheko : 000-0748184-23

- *Deux Petits Manuels* de
Beaufront ed *On Parler
d'Amis: l'Ido-linguo 1907 –
1995* d'Andreas Juste por
€ 10,-

Germana Ido-Societo

Thüringer Strasse 3
37284 Waldkappel
Germania

- *Ido-Saluto*
Katalogo por € 2,- kom
postmarki